

**»Slovenija 2030 - Evropska razsežnost slovenske prihodnosti«,
prispevek dr. Janeza Potočnika, evropskega komisarja za okolje**

Spoštovani gospod Predsednik,

Tema današnje razprave »Evropska razsežnost prihodnosti Slovenije« je pomembna, pobuda zanjo pa je prišla v pravem času, saj bomo v prihodnjem letu obeležili 10. obletnico vstopa naše države v Evropsko unijo. Razmislek, kaj smo v teh desetih letih dosegli, kje je Evropska unija danes in kako naprej, je brez dvoma nujen.

V tem kratkem prispevku se bom omejil na dve glavni, medsebojno povezani izhodišči. Prvo je povezano s svetovnimi izzivi in vlogo, ki jo (lahko) ima Evropska unija pri njihovem naslavljanju, drugo pa s stanjem Evropske unije in vlogo Slovenije.

Evropska unija in svet

Očitno je, da smo ljudje, ki si delimo ta planet, vse bolj medsebojno povezani in odvisni. Narašča objektivna odgovornost vsakega in vseh za skupno prihodnost. Hkrati pa taokrepljena medsebojna povezanost vodi tudi do vse večjega občutka ogroženosti določenih delov družbe.

Gospodarski model, v katerem živimo, se je izoblikoval v stoletju, ko je bilo naravnih virov navidezno v izobilju. Zato praviloma niso bili ustrezno vrednoteni, še manj, vsaj do nekaj desetletij nazaj, tudi ne primerno cenjeni. Obstajajo ocene, da bo število prebivalstva v času ene generacije priraslo za dve milijardi, kar je več, kot je bilo skupno število prebivalstva na tem planetu v začetku 20. stoletja. To pomeni v manj kot desetih dneh prirast za prebivalstvo Slovenije. V naslednjih petnajstih letih se bo število potrošnikov v srednjem potrošnem razredu povečalo predvidoma za tri milijarde - potrošnikov, ki še danes živijo na pragu revščine. Pritisk na različne vire, vodo, oceane, prst in zemljo, surovine in energijo, biotsko raznovrstnost in ekosisteme, ki v mnogih državah že danes pogosto presega meje trajnosti, se bo le še povečal. Gospodarski model, ki ni varčen z viti in zagotavlja udobno življenje le manjšini prebivalstva, ni trajnostno zdržen. Ne le da ne zdrži kritične presoje mehke ekonomske vede, zamajali so ga jasni in prepričljivi fizikalni zakoni. Ljudje s svojo dejavnostjo korenito vplivamo na ravnotežje planeta. Hkrati si tudi težko predstavljamo stabilen globalni sistem, v katerem lahko na dolgi rok obstaja visoka raven neenakosti v družbah posameznih držav ali med njimi. To velja tudi za Evropo, kljub temu da je še vedno na socialnem področju v marsičem zgled in da še vedno zagotavlja dobro polovico globalnih sredstev za pomoč tistim, ki so pomoči najbolj potrebni.

V Evropi živimo na območju, ki je intenzivno poseljeno, v času, ko se cene virov močno povečujejo in predstavljajo v strukturi cene bistveno večji delež od stroškov dela, čeprav so tudi slednji med najvišjimi na svetu. Prav tako je

Evropa kontinent, ki je močno uvozno odvisen od virov, potrebnih za naše proizvode, od energije, do surovin in redkih rudnin. Učinkovito ravnanje z viri je zato osrednje vprašanje naše konkurenčnosti. Ne le v prihodnosti, ampak že danes.

Evropska unija se že sooča s potrebo po globljih strukturnih spremembah in resnim razmislekom o delovanju našega gospodarskega modela. Naš cilj je, da opustimo način proizvodnje, ki temelji na izkopavanju, proizvodjanju, uporabi in metanju odpadkov stran, in razvijemo model, ki bo spodbujal obstojnost proizvodov, ponovno uporabo in sistematično spreminjanje odpadkov nazaj v nove surovine, ki se ponovno vrnejo v proizvodni krog. Temu pravimo krožno gospodarstvo, ki učinkovito ravna z viri, ali preprosto zeleno gospodarstvo. Gospodarstvo, ki dela v sozvočju z naravo in ne proti njej. Gospodarstvo, ki upošteva, da smo tudi ljudje del te narave in da se temu primerno obnašamo.

Takšen strukturni premik zagotovo pomeni novo razvojno priložnost in tudi priložnost za nova delovna mesta. Varovanje okolja je razvojna priložnost in ne zavora razvoju in razlog za pešanje konkurenčnosti našega gospodarstva. Prehod na zeleno gospodarstvo, ki vključuje tako razvoj novih gospodarskih dejavnosti kot tudi okolju prijaznejše tradicionalne industrije, bo narekoval prestrukturiranje mnogih delovnih mest v praktično vseh gospodarskih sektorjih. V Evropski uniji, in tudi v Sloveniji, moramo zato identificirati svoje primerjalne prednosti in na tej osnovi graditi dalje.

Slovenija in Evropska unija

Mednarodna finančna kriza se je prelevila v evropsko gospodarsko krizo in razkrila pomanjkljivosti pri zgradbi Evropske monetarne unije in strukturne težave v številnih državah članicah.

Odziv na krizo kaže na trdoživo odločenost evropskih političnih voditeljev po zagotovitvi obstoja Evropske unije, hkrati pa tudi na potrebo po odpravi institucionalnih in gospodarskih strukturnih neravnovesij, če želimo zagotoviti potrebne pogoje za njen obstoj.

Oboje je še kako pomembno tudi za slovensko prihodnost. Na eni strani kaže, da se velika večina Evropejcev zaveda potrebe po skupni prihodnosti, na drugi pa na precejšna razhajanja pri iskanju ravnotežja med tremi gonilnimi silami evropske integracije - konkurenco, sodelovanjem in solidarnostjo. Ravnotežja, ki bo zagotovilo, da bo takšna prihodnost lahko vzdržna. To je še posebej pomembno za razmerje med državami članicami evroobmočja in ostalimi.

Pomembno je, da se teh dejstev zavedamo in ne usmerjamo energije v iskanje novih poti in razsežnosti, ki realno gledano prav zares niti ne obstajajo. Tovrstno iskanje bi bilo lahko skrajno neprijetno in ulica, v kateri bi se znašli, slepa, tako kot iskanje samo.

Kriza in odzivi nanjo so privedli tudi do poglobljene demokratične razprave o Evropski uniji, njeni prihodnosti in potrebnih organizacijskih spremembah. Privedli so tudi do resnih dvomov o skupni evropski perspektivi in doslej nepredstavljivo visokih stopenj nezadovoljstva in nezaupanja do evropskih institucij.

In prav v tem vidim ključni izziv in priložnost vašega posveta. Pomagati k usmerjanju obilice primarne demokratične energije, ki se je sprostila v zadnjih letih, v iskanje odgovorov na prava vprašanja.

Kako iskati in najti odgovore na to, kaj hočemo, in ne samo na to, česa nočemo? Kakšen je interes majhnih držav pri oblikovanju spremenjenega sistema, ki bo našel pravšnje ravnotežje med solidarnostjo in odgovornostjo, med konkurenco in sodelovanjem? Naj se zanašamo na dobro voljo oziroma razumevanje nekaterih velikih držav članic pri oblikovanju bolj medvladnega sistema ali naj poskušamo to ravnotežje iskati v modelu skupnosti? To so le nekatera od vprašanj, ki potrebujejo odkrit pogovor in jasne odgovore.

Želim vam nadvse uspešno konferenco in vas lepo pozdravljam,

Janez Potočnik